

IRODALMI SZEMLE

LXIX ■ 2026 ■ 1

2,50 EUR / 1100 FT
A BÁZIS EGYESÜLET LAPJA

JÓKAI

- ALAPÍTÁS ÉVE: 1958
- LXIX. ÉVFOLYAM
- ALAPÍTÓ FŐSZERKESZTŐ:
DOBOS LÁSZLÓ
- FŐSZERKESZTŐ: NÉMETH ZOLTÁN
(NEMETX@GMAIL.COM)
- SZERKESZTŐ/LEKTOR:
CSANDA GÁBOR
(GABORCSANDA@GMAIL.COM)
N. TÓTH ANIKÓ
(ENTOTHANIKO@GMAIL.COM)
- LAPTERV ÉS TÖRDELÉS:
GYENES GÁBOR, VÁCLAV KINGA
- KÉPSZERKESZTŐ:
GYENES GÁBOR, VÁCLAV KINGA
- KORREKTOR: SZANISZLÓ TIBOR
- FŐMUNKATÁRSAK:
NAGY CSILLA, POLGÁR ANIKÓ,
TŐZSÉR ÁRPÁD
- SZERKESZTŐBIZOTTSÁG:
BALÁZS IMRE JÓZSEF, BÁRCZI ZSÓFIA,
DARVASI FERENC, JUHÁSZ TIBOR,
NAGY HAJNAL CSILLA, PLONICKY TAMÁS,
SZALAY ZOLTÁN
- SZERKESZTŐSÉG:
MADÁCH EGYESÜLET, P.O.BOX 28,
931 03 ŠAMORÍN 3.
- ISSN 1336-5088
- WEB: WWW.IRODALMISZEMLE.SK
- FACEBOOK.COM/IRODALMISZEMLE
- IRODALMISZEMLE@GMAIL.COM

SZÁMUNKAT NAGY CSILLA ALKOTÁSAIVAL ILLUSZTRÁLTUK.

NAGY CSILLA (1983, Vágsellye) a budapesti Magyar Képzőművészeti Egyetemen szobrász szakon diplomázott, majd doktori tanulmányait a Pozsonyi Képzőművészeti Főiskolán végezte. Számos szakmai elismerésben részesült, több alkalommal nyert ösztöndíjat, és rezidens programokban vett részt. Egyéni kiállításai voltak a budapesti Műcsarnokban és a Trafóban, az érsekújvári Ernest Zmeták Galériában és a somorjai At Home Galleryben. Lapszámunkban legújabb alkotásaiból mutatunk be néhányat.

Munkáiban visszatérő gondolat az emlékezés módjainak vizsgálata: azok a stratégiák, amelyekkel egyének vagy közösségek megemlékeznek számukra fontos eseményekről. Számára az emlékezés témája folyamatos párbeszéd a személyes és a globális szint között. Egyrészt igyekszik megfigyelni és reflektálni közvetlen környezetére, másrészt ezzel párhuzamosan keresi a tágabb összefüggéseket.

Az elmúlt években a kerámia különösen foglalkoztatja, és természetes könnyedséggel építi be művészeti gyakorlatába. Az agyagot konceptuális és kísérletező módon használja: régi technikákat és új eljárásokat próbál ki, különböző agyagtípusokkal dolgozik, miközben mélyen elmerül a kerámiatörténetben és a legfrissebb technológiai innovációkban. Munkássága a miniatűr egyiptomi fajansz- vagy porcelánlitofánia-mérettől egészen a nagyléptékű installációkig terjed.

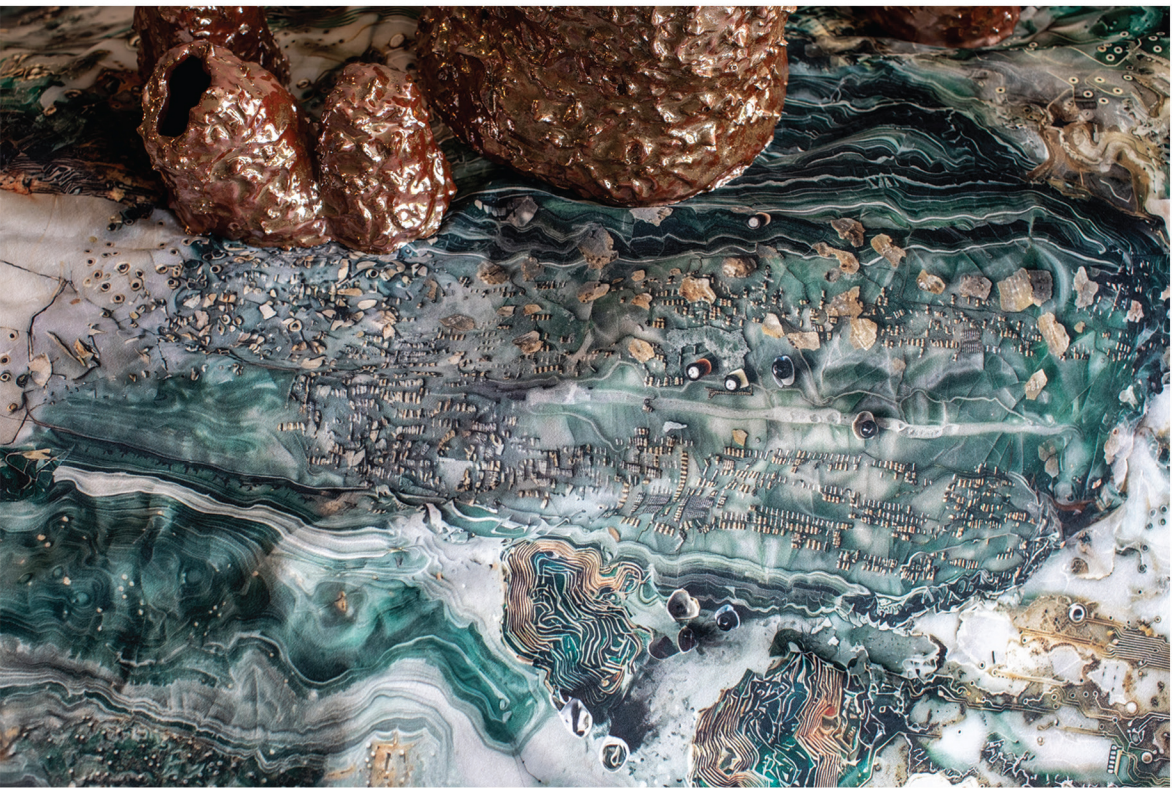

A CÍMLAPON: NATURE RULES (RÉSZLET),
3D NYOMTATOTT KERÁMIA, 2024, FOTÓ: MATEJ POK;
A HÁTLAGON: SYMBIONTS 2.0 (RÉSZLET), KERÁMIA,
TEXTIL, 2022-2024, FOTÓ: BARBORA TRNKOVÁ

SYMBIONTS 2.0 (RÉSZLET), KERÁMIA, TEXTIL,
2022-2024, FOTÓ: BARBORA TRNKOVÁ

SYMBIONTS 2.0 (RÉSZLET), KERÁMIA, TEXTIL,
2022-2024, FOTÓ: BARBORA TRNKOVÁ

JÓKAI

- 3 CSEHY ZOLTÁN: ÉS MÉGIS MOZOG! (ELŐSZÓ)
- 4 BÁRCZI ZSÓFIA: AMI HOLTA UTÁN ÁLL BOSSZÚT (PRÓZA)
- 6 CSÓKA ZSÓFI: VAN EGY VILÁG (VERS)
- 9 SZÁSZI ZOLTÁN: EGY DESZKA (PRÓZA)
- 11 VERES ERIKA: KIKÖTNEK A HAJÓK (VERS)
- 12 N. TÓTH ANIKÓ: THÁLIA ÜNNEPÉLYE (PRÓZA)
- 21 CSEHY ZOLTÁN: KAROLIN, A SVÉD IDOMÁRNŐ (VERS)
- 25 SZÁZ PÁL: A PONORNICZA (PRÓZA)
- 28 RADICS RUDOLF: OLDÓDÁS (VERS)
- 31 POLGÁR ANIKÓ: RÉGI KASTÉLYOK, ÚJ KERÍTÉSSEL (ESSZÉ)
- 33 NÉMETH ZOLTÁN: JÓKAI 200 (VERS)
- 37 CZUCZ ENIKŐ: LEHETETT VOLNA ÍGY IS (PRÓZA)
- 40 FRIED ISTVÁN: JÓKAI MÓRRÓL - MAI SZEMMEL (TANULMÁNY)
- 54 KULCSÁR SZABÓ ERNŐ: A NÖVÉNYI ÉS AZ EMBERI. SZABÓ LŐRINC BIOPOÉTIKÁJÁNAK KÉRDÉSÉHEZ (TANULMÁNY)
- 67 VÁNDORGÉN ÉS VILÁGHÍDVERŐ. N. TÓTH ANIKÓ BESZÉLGÉSE JUHÁSZ ROKKÓVAL
- 78 SZÁZ PÁL: KIS KELETI DÆMONOLOGIA. FELTÖRŐ BUBORÉKOK (PRÓZA)
- 92 CSANDA MÁTÉ: KERTEK, KERETEK, KONTEXTUSOK. NÉMETH ILONA A JÖVŐ KERTJEI / ZÁHRADY BUDÚCNOSTI / FUTURE GARDENS CÍMŰ KÖTETÉRŐL (KRITIKA)
- 96 SZERZŐINK

■ KIADJA A „SPOLOK MADÁCH – MADÁCH EGYESÜLET”
■ NYILVÁNTARTÁSI SZÁM: 308077719
■ A BÁZIS EGYESÜLET FOLYÓIRATA
■ A LAP MEGJELENÉSÉT A SZLOVÁK KÖZTÁRSASÁG
KISEBBSÉGI KULTURÁLIS ALAPJA TÁMOGATTA.

■ NYOMTA: INFOPOINT KFT. ■ TERJESZTI A KIADÓ ■ MEGRENDELHETŐ A KIADÓTÓL: MADACH-EGYESULET@GMAIL.COM ■ MEGVÁSÁROLHATÓ: LÁSD A 96. OLDALON. ■ MEGJELENIK HAVONTA (ÉVENTE 10 RENDES ÉS EGY ÖSSZEVONT SZÁM) ■ LEKTOROK / RECENZENTI: GÁBOR CSANDA, ZOLTÁN NÉMETH (UNIWEYSYTET WARSZAWSKI), ANIKÓ N. TÓTH (UNIVERZITA KONŠTANTÍNA FILOZOFA V NITRE), MAGDALENA ROGUSKA-NÉMETH (UNIWEYSYTET WARSZAWSKI).

■ JANUÁR 2026 ■ VYDÁVA „SPOLOK MADÁCH – MADÁCH EGYESÜLET” (EV 153/08). ■ ŠÉFREDAKTOR: ZOLTÁN NÉMETH ■ REDAKTORI: GÁBOR CSANDA, ANIKÓ N. TÓTH ■ REDAKTORI ONLINE MAGAZÍNU: TIBOR JUHÁSZ, TAMÁS PLONICKY ■ GRAFICKÁ ÚPRAVA A OBÁLKA: GABRIEL GYENES, KINGA VÁCLAVOVÁ ■ VÝTVARNÝ REDAKTOR: GABRIEL GYENES, KINGA VÁCLAVOVÁ ■ JAZYKOVÝ REDAKTOR: TIBOR SZANISZLÓ ■ ADRESA REDAKCIE: MADÁCH EGYESÜLET, P.O.BOX 28, 931 03 ŠAMORÍN 3. ■ ISSN 1336-5088. ■ WEB: [HTTPS://WWW.IRODALMISZEMLE.SK](https://www.irodalmiszemle.sk) ■ ADRESA VYDAVATELSTVA: SPOLOK MADÁCH, MIEROVÁ 16, 821 05 BRATISLAVA 2. ■ IČO VYDAVATELSTVA: 30807719. ■ WEB VYDAVATELSTVA: [HTTPS://MADACHEGYESULET.SK/](https://madachegyesulet.sk/) ■ REALIZOVANÉ S FINANČNOU PODPOROU FONDU NA PODPORU KULTÚRY NÁRODNOSTNÝCH MENŠÍN ■ VYCHÁDZA MESAČNE (10 RIADNYCH A 1 SPOJENÉ ČÍSLO ROČNE). ■ NÁKLAD: 100. ■ TLAČ: INFOPOINT, S.R.O. ■ PARTNERI: SPOLOK BÁZIS, SPOLOK IRODALMI SZEMLE EGYESÜLET

AZ IRODALMI SZEMLE MEGRENDELHETŐ: E-MAIL-MEGRENDELÉS: MADACHEGYESULET@GMAIL.COM ■ A KÖVETKEZŐ ADATOKKAL: NÉV, PONTOS LAKCÍM IRÁNYÍTÓSZÁMMAL ■ ELŐFIZETÉS EGY ÉVRE (POSTAKÖLTSÉGET FELSZÁMOLUNK, PACKETA ELŐNYBEN): SZLOVÁKIÁBA: 23,50 EUR + 11 x 2,50 EUR ■ KÜLFÖLDRE, ILLETVE MAGYARORSZÁGRA: 23,50 EUR / 10 500 FT + 11 x 4,60 EUR (PACKETÁVAL: 3,50 EUR). ■ BANKSZÁMLASZÁM: SK51 7500 0000 0040 2967 9537 ■ KÉRJÜK, A KÖZLEMÉNY MEZŐBE ÍRJA BE: IRODALMI SZEMLE, NÉV, TELEPÜLÉSNÉV ■ AZ ÉV KÖZBEN MEGRENDELŐK VISSZAMENŐLEG MEGKAPJÁK A NAPTÁRI ÉVBEN MEGJELENT ÖSSZES LAPSZÁMOT AZ ADOTT ÉVFOLYAM ELSŐ SZÁMÁTÓL.

MEGRENDELŐLAP

NÉV:

LAKCÍM:

IRÁNYÍTÓSZÁM:

(PACKETA-MEGRENDELÉSHEZ) E-MAIL-CÍM:

(PACKETA-MEGRENDELÉSHEZ) TELEFONSZÁM:

A 2026-os évre

Szlovákiába: 23,50 € + postaköltség (11 x 2,50 €) egy évre, **EGYÜTT: 51,00 €**

Külföldre / Magyarországra: 23,50 € + postaköltség (11 x 4,60) egy évre, **EGYÜTT: 74,10 €**

Külföldre / Magyarországra Packetával: 23,50 + postaköltség (11 x 3,50) egy évre, **EGYÜTT: 62 €**

DÁTUM:

ALÁÍRÁS:

Kérjük a beszkennelt megrendelőt a madachegyesulet@gmail.com címre küldeni.

Vagy rendelje meg a kiadó weboldalán: madachegyesulet.sk

„Tisztelt olvasó, a „Spolok MADÁCH-MADÁCH EGYESÜLET” a folyóirat előfizetési megrendelőjének feldolgozása során feldolgozza személyes adatait. A személyes adatai feldolgozásának feltételeiről további információt talál [a https://madachegyesulet.sk](https://madachegyesulet.sk) weboldalon.

CSEHY ZOLTÁN

ÉS MÉGIS MOZOG!

Hogyan dolgozik a nagy mesemondó, a márciusi ifjak egyike, a császárné kedvenc írója, a Szent István-rend lovagja, a Magyar Tudományos Akadémia igazgatótanácsának tagja a holta után is? Megakadályozhatja-e a halál egy szenzációs, örökbecsű történet befejezését? Mit kezdhetünk egy ellenállhatatlanul vonzó svéd idomárnő iránt érzett szerelmünkkel, ha riválisunk történetesen egy Amurat nevű királytigris? Miből készült Jókai Mór első fejfája, és mennyire romantikus az elmúlás? Miért dőlnek le Jókai regényeiben rendre a hipermodern, új kastélyok, és miért maradnak elnyűhetetlenek a régiek? Mit keres egy prókátor a juhalkolban, és miért életmentő a Horatius-olvasás? Hogyan tanulhatsz meg két nyelvet egy hét alatt, miközben elsajátítod az alapvető földtörténeti ismereteket és a delejezésben ugyanolyan jártas leszel, mint a legújabb bécsi tánclépések világában? Többek között ezekre a kérdésekre is választ kaphatott a közönség a Szenci Molnár Albert Egyesület *Eppur si muove – És mégis mozog* című irodalmi délutánján, melyre a pozsonyi Comenius Egyetem Magyar Nyelv és Irodalom Tanszékén került sor 2025. november 14-én a szlovákiai Kisebbségi Kulturális Alap (Kultminor) támogatásának köszönhetően. Az egyesület felkért több jeles kortárs szlovákiai magyar író, költőt, hogy alkosson meg egy-egy szépirodalmi szöveget Jókai Mór ihletésében, majd rövid alkotói vallomás kíséretében olvassa fel az eredményt a közönségnek. Az Irodalmi Szemlének köszönhetően most az ott elhangzott szövegek szerkesztett változatait olvashatja az érdeklődő olvasó.

Jókai maga egy univerzum, mely saját belső törvényszerűségei szerint mozog, és ez a mozgás kihatással van a többi írói univerzum mozgáslehetőségeire és törvényeire is.

VERES ERIKA

KIKÖTNEK A HAJÓK

kirándulóbusszal utazom falvakon át komárom felé,
ahogy régen alapiskolából utaztunk pont
erre – talán ugyanezzel a járművel.
muzsla után melyik a következő falu? soha nem jártam
rendszeresen erre, csak a szarvasok, őzek, rókák és nyulak
ismerik a csapást itt, a duna ártereiben...

kikötnek a hajók és van bicikliút is a parthoz közel,
pazar látvány mellett sportolási lehetőség,
csak hogy a kiöregedett lakosság nem veszi a fáradságot – futócipő vagy
egysoros görkori után nem nyúl kezük.

az infrastruktúra, ha a szféráké nem is,
a jövő zenéje
biztosan, azé a nemzedéké, akik *most*
születnek meg nyugaton (írországban, hollandiában,
ausztriában) s majdani
nyugdíjasként a karvai duna-sétányon
biciklizve töltik el maradék éveiket a most még élő nagypapa birtokán. akit
meglátogatnak néha, aki viszont soha nem utazik el őtánuk külföldre,
hogy saját szemével lássa, gyermekein keresztül nyugaton ő mit alkotott.

ezek az unokák *most születnek*. ezalatt az utazás alatt,
egy keddi napon, amíg párkányból
átérek ezzel a kiszuperált busszal
jókai mór, lehár ferenc, klapka györgy,
valamint a fedett piac, a szavalóversenyek és a halászhálók városába.

OLDÓDÁS

*A bennem keringő áramlat
az idő visszahajló sugara:
testem csupán átvezetés,
a tudat meder,
ahová a lét halk örvénye
lélegzetté simítja önmagát.
A névtelen folyó nem folyik,
emlékezik.
Rétegek alatt szivárgó, lassú fény,
minden rezdülése
a kezdet halk ismétlése bennem.*

1.

Egykor Ister,
ma Donava.
A név sodrása írja át a vizet.
A szó az anyagba váj,
ujjhegy a föld rostjain.
A kő emlékezte reped:
szemcsényi pattogás,
isten tenyere átcsúszik a mély szövetein,
a szikla megnyílik,
s a fény megkísérli a formát,
mintha első alkalommal tapintaná.

2.

A repedésben ősi víztest izzik,
Ister, Duna.
Két hangtalan, egymást világító fény.
A víz emlékezte mélyebbre rétegződik,
mint a kő tagolt ideje.
Nem tudni:
a víz bontotta fel a hegy árnyékát,
vagy a hegy nyitotta ki a folyó száját.
Az eredet két arca
ugyanazzal a mozdulattal int.

3.

A bazalt a kihűlt láng mintázatát hordja,
felszínén a hajdani izzás
kővé dermedt szívdobbanása.
Az ember karca: út, híd, jel –
a vaskapu töredékes mondata.
A víz neve négyszer is túlcserél a nyelven.
A hang előbb mozdul bennem,
mint a szó akarata.
Árnyékváltó csillanás,
lélegzet két név között.
Itt reped szét bennem a folyó.

4.

Timár Mihályként sodródtam,
míg Ister vitt,
most Michal,
és a folyó más hangtérben felel.
A nyelv, amelyben születtem,
nem simul hozzám.
Recseg a számon,
vonalai ismeretlen szögben törnek.
Új ábécé csúszik a bőröm alá,
a víz fordítja a testet
egy kimondhatatlan grammatikára.

5.

Minden kimondás szilánk.
Az emlékezet kettéágazik,
mint két meder egymás felé forduló karja.
A folyó árnyéka alakot sűrít:
mozdulatában víz lélegzik,
pillantásában tavak remegnek,
mélységükben alfény kavargó.
Az evező bordáimhoz koppan,
kódot vés a csönd falába,
az apadás térképét
a test belsejében lehet olvasni.

6 .

A folyó határtalan,
városfény pengéként metszi a felszínt,
nyelvek sója ülepszik a meder fenekére.
Az idő pora minden mozdulat alatt
finoman recseg.
Ister a máj szigetei között feszül,
Donava a mellkas árnyékában húzódik.
A két név összeér, majd szétrobban,
mint két hullám, amely nem dönthet,
mert a döntés maga is víz.

7 .

A hajós arca kő,
repedéseiből történelem pereg alá.
Nem emlékszik hangjára,
csak a sötét vízre,
amelyből először kiemelkedett.
Nem aranyat keres,
az üres meder csöndjét figyeli,
ahol a sodrás már nem formál
és nem szab határt semminek.

8 .

A mély is lélegzik.
Algák foszforeszkálnak a vízsötétben,
fényük alatt lassan tágul
a gondolat tüdeje.
A test tükörré dermed,
régiből csillannak fel benne.
A létezés lassú oldódás:
kémia, ahol anyag és mítosz
ugyanarra az arcra rétegződik.
Foszfor, nátrium, oxigén.
Istenek porladó vonala
a bőr alatti éjben.

9 .

A hajós megáll,
tér nélkül lebeg,
a víz csuklójára tekeredik.
Amit érint, az múlni kezd.
A test a vízbe,
a víz az időbe,
az idő egy hangtalan szóba oldódik,
amelyet senki nem ejt ki,
mégis minden nyelv alapjára tapad.

10 .

Ahol a két név ütközik,
valami harmadik rezdül elő.
Nem Ister,
nem Donava,
nem Mihály, nem Michal:
egy hangtalan jelenlét,
amely a bőr hajszálrepedésein át
lassan a levegőbe párolog,
mintha visszatatanulná a fényt.

11 .

A meder kihűl.
A víz visszahúzódik
saját, áttetsző fényébe.
Amit elvitt, nem adja vissza.
Csak a csönd marad,
benne minden név
árnyék nélkül lélegzik,
s egyik sem fér el
a másik tükrében.

